

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin lisääntyminen mainitaan yhtenä strategisena tavoitteena. Myös eläinten lajityypillisen käyttäytymisen toteutuminen mainitaan, mutta sen turvaamiseen ei esitetä toimenpiteitä.

Strategiassa ei ole huomioitu sitä, että nykyisenkaltaisessa eläintuotannossa eläinten lajityypilliset tarpeet eivät voi täytyä ja että eläinten hyvinvointi näyttää tulevina vuosina pikemminkin heikentyvän eikä lisääntyvän. Syyt tähän ovat moninaiset. Hallitus on juuri nyt heikentämässä eläinten hyvinvointia poistamalla porsaiden kirurgisen kastraation kiellon laista. Samaan aikaan broilerintuotannolle ennustetaan kasvua ja Suomi haluaa tuplata kotimaisen kalan kulutuksen ja kolminkertaistaa kalankasvatuksen vuoteen 2035 mennessä. Broilerit ja kasvatetut kalat ovat kaksi eläinryhmää, joiden hyvinvoinnin parantaminen tuotanto-olosuhteissa on erityisen vaikeaa.

Toimenpidesuunnitelmaan pitäisi kirjata konkreettiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit eläinten hyvinvoinnin lisäämiselle. Yllämainitut näkökulmat kuitenkin kyseenalaistavat hyvinvoinnin lisäämisen mahdollisuuden ja konkretisoivat tarvetta vähentää eläintuotantoa myös eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Tavoitteena mainitaan myös, että ”kuluttajien mahdollisuuksia saada tuotekohtaista tietoa eläinten hyvinvoinnista parannetaan”. Toimenpiteissä on tärkeää puuttua eläinperäisten tuotteiden erittäin yleiseen harhaanjohtavaan mainontaan.

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Eläintuotanto on riippuvainen ulkomailta tuoduista tuotantopanoksista, kuten rehusta ja esimerkiksi broilerintuotannossa vanhempaispolven eläimistä. Myöskään strategiassa Suomen vahvuudeksi mainittu "nurmipohjainen" kotieläintalous ei todellisuudessa ole täysin kotimaista, sillä naudat ja lampaat, joiden rehuksi nurmea käytetään, tarvitsevat myös väkirehua, jotka puolestaan eivät ole kokonaan kotimaisia.

Eläintuotanto on erityisen haavoittuvaa jo kotimaisissakin kriiseissä, kuten sähkökatkojen ja elintarviketeollisuuden lakkojen tai vaikkapa turpeen toimitusvaikeuksien aikaan. Huoltovarmuuden painopisteen tulisi olla helposti varastoitavissa kuivatuohteissa, kuten kasviproteiineissa ja viljoissa, jotka voidaan käyttää suoraan ihmisten ravinnoksi kierrättämättä niitä tuotantoeläinten kautta. Kasviproteiineihin siirtyminen on siis myös huoltovarmuuden kannalta perusteltua.

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Reilu ja kestävä ruokajärjestelmä on sitä niin ihmisten, eläinten kuin ympäristönkin kannalta. Ruokajärjestelmä ei voi olla sellaisten rakenteiden varassa, jotka vaativat eläinten alati lisääntyvää käyttöä tehotuotannossa ja jotka kiihdyttävät ilmastonmuutosta ja luontokatoa.

Strategiassa mainitut luonnon monimuotoisuuden lisääntyminen ja vesistöjen ravinnekuormituksen vähentyminen ovat tärkeitä tavoitteita. Tässä kohdassa tulisi mainita eläintuotannon vähentäminen keskeisenä tavoitteena, sillä suomalainen eläintuotanto aiheuttaa luontokatoa ja lisää vesistöjen ravinnekuormitusta. Strategiassa rajataan luonnon monimuotoisuus kuitenkin tarkoittamaan vain ”maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuutta”. Vastuullisuus edellyttää ruokajärjestelmän globaalien luontokatovaikutusten huomioimista.

Tavoitteena mainitaan, että ”kulutetut elintarvikkeet ovat vuonna 2040 merkittävästi vähäpäästöisempiä”. Tässä tulisi mainita kasviperäisten elintarvikkeiden osuuden kasvattaminen, joka on keskeinen edellytys ruokaketjun ilmastopäästöjen vähentymiselle.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Ruokastrategiassa mainitaan kansalliset ravitsemussuositukset, mutta mainitsematta jää se, että ravitsemussuositusten mukaan suomalaiset syövät liikaa lihaa ja liian vähän kasviksia. Ravitsemussuositusten mukainen ruokavalio edellyttäisi lihankulutuksen puolittamista. Ravitsemussuositusten mukainen ruokailu vähentäisi yli kolmanneksella ruuantuotannon ilmastovaikutuksia.

Strategiseksi tavoitteeksi on kirjattu, että ”mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy”, ja että ”kuluttajilla on paremmat mahdollisuudet valita lautaselleen kasvipohjaisia tuotteita”. Tavoite on heikosti muotoiltu. Strategian tavoitteena tulisi olla todellinen muutos lautasilla: eläinperäisen ruoan korvautuminen kasvipohjaisella.

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoj

-

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

4.3 Investointikyvyn vahvistaminen

Vastuullisen ruokastrategian edellytys on siirtymä eläintuotantoon perustuvasta ruokajärjestelmästä kasvipohjaiseen. Siksi kehitettävissä valmiuksissa tulisi huomioida tuottajien tukeminen tässä siirtymässä.

4.5 Hallinto on aktiivinen mahdollistaja

Kestävissä hankintakriteereissä tulee huomioida kasvipohjaisten ruokien ensisijaisuus eläinperäisiin verrattuna.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Animalian lausunto

Kansallinen ruokastrategia 2040. Onnellisen ruuan maa.

Yleisiä huomioita

Visio "onnellisen ruuan maa" tarkoittaa strategialuonnoksessa ihmisten onnellisuutta: tuottajien ja kuluttajien. Strategia käsittelee elämiä lähinnä tuotantoresursseina, ei yksilöinä. Onnellisuus ei voi tarkoittaa vain ihmisten tyytyväisyyttä, vaan sen tulee sisältää eläinten lajityypillisen käyttäytymisen ja hyvinvoinnin, ruokajärjestelmän ilmastoneutraaliuden ja selkeät toimet eläinperäisen tuotannon vähentämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön ruokastrategian valmisteluun liittyvässä verkkokyselyssä peräti 168 vastaajaa mainitsi avovastauksissaan eettisyyden tai eläinten hyvinvoinnin/oikeudet. Vastaajien tärkeänä pitämät eläintuotannon eettisyyteen liittyvät huolet sivuutetaan strategialuonnoksessa kuitenkin kokonaan. Lisäksi kyselyssä tuli ilmi, että suomalaisilta ei löydy ymmärrystä tilakokojen kasvattamiseen ja tehokkuutta maksimoivaan eläintuotantoon – ja silti nämä ovat suuntia, joihin eläintuotanto on yhä enemmän menossa.

Verkkokyselyn aineistosta hahmottui viisi selkeää diskurssia, joista yhtenä on Kasviproteiini-Suomi. Tämä diskurssi on jätetty ruokastrategiasta pois, vaikka siirtymä eläinperäisen ruoan tuotantoon nojaavasta ruokajärjestelmästä kasvipohjaiseen on olennainen edellytys ruokajärjestelmän päästöjen vähentämiselle, luontokadon torjumiselle, kansallisten ravitsemussuositusten noudattamiselle sekä huoltovarmuuden ja ruokaturvan kannalta.

Ruokastrategian tulisi sisältää askelmerkit kokonaisvaltaiselle ruokajärjestelmän muutokselle eli siirtymälle kasvipohjaiseen ruokajärjestelmään sekä tavoite eläinperäisen ruuan kulutuksen puolittamiseksi vuoteen 2040 mennessä.

Strategisia päämääriä koskevia huomioita

3.1 Strateginen päämäärä: Kannattavuus ja reiluus

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin lisääntyminen mainitaan yhtenä strategisena tavoitteena. Myös eläinten lajityypillisen käyttäytymisen toteutuminen mainitaan, mutta sen turvaamiseen ei esitetä toimenpiteitä.

Strategiassa ei ole huomioitu sitä, että nykyisenkaltaisessa eläintuotannossa eläinten lajityypilliset tarpeet eivät voi täytyä ja että eläinten hyvinvointi näyttää tulevina vuosina pikemminkin heikentyvän eikä lisääntyvän. Syyt tähän ovat moninaiset. Hallitus on juuri nyt heikentämässä eläinten hyvinvointia poistamalla porsaiden kirurgisen kastraation kiellon laista. Samaan aikaan broilerintuotannolle ennustetaan kasvua ja Suomi haluaa tuplata kotimaisen kalan kulutuksen ja kolminkertaistaa kalankasvatuksen vuoteen 2035 mennessä. Broilerit ja kasvatetut kalat ovat kaksi eläinryhmää, joiden hyvinvoinnin parantaminen tuotanto-olosuhteissa on erityisen vaikeaa.

Toimenpidesuunnitelmaan pitäisi kirjata konkreettiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit eläinten hyvinvoinnin lisäämiselle. Yllämainitut näkökulmat kuitenkin kyseenalaistavat hyvinvoinnin lisäämisen mahdollisuuden ja konkretisoivat tarvetta vähentää eläintuotantoa myös eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Tavoitteena mainitaan myös, että ”kuluttajien mahdollisuuksia saada tuotekohtaista tietoa eläinten hyvinvoinnista parannetaan”. Toimenpiteissä on tärkeää puuttua eläinperäisten tuotteiden erittäin yleiseen harhaanjohtavaan mainontaan.

3.2 Strateginen päämäärä: Huoltovarmuus

Eläintuotanto on riippuvainen ulkomailta tuoduista tuotantopanoksista, kuten rehusta ja esimerkiksi broilerintuotannossa vanhempaispolven eläimistä. Myöskään strategiassa Suomen vahvuudeksi mainittu ”nurmipohjainen” kotieläintalous ei todellisuudessa ole täysin kotimaista, sillä naudat ja

lampaat, joiden rehuksi nurmea käytetään, tarvitsevat myös väkirehua, jotka puolestaan eivät ole kokonaan kotimaisia.

Eläintuotanto on erityisen haavoittuvaa jo kotimaisissakin kriiseissä, kuten sähkökatkojen ja elintarviketeollisuuden lakkojen tai vaikkapa turpeen toimitusvaikeuksien aikaan. Huoltovarmuuden painopisteen tulisi olla helposti varastoitavissa kuivatuohteissa, kuten kasviproteiineissa ja viljoissa, jotka voidaan käyttää suoraan ihmisten ravinnoksi kierrättämättä niitä tuotantoeläinten kautta. Kasviproteiineihin siirtyminen on siis myös huoltovarmuuden kannalta perusteltua.

3.3 Strateginen päämäärä: Luonnon kantokyky

Reilu ja kestävä ruokajärjestelmä on sitä niin ihmisten, eläinten kuin ympäristönkin kannalta. Ruokajärjestelmä ei voi olla sellaisten rakenteiden varassa, jotka vaativat eläinten alati lisääntyvää käyttöä tehotuotannossa ja jotka kiihdyttävät ilmastonmuutosta ja luontokatoa.

Strategiassa mainitut luonnon monimuotoisuuden lisääntyminen ja vesistöjen ravinnekuormituksen vähentyminen ovat tärkeitä tavoitteita. Tässä kohdassa tulisi mainita eläintuotannon vähentäminen keskeisenä tavoitteena, sillä suomalainen eläintuotanto aiheuttaa luontokatoa ja lisää vesistöjen ravinnekuormitusta. Strategiassa rajataan luonnon monimuotoisuus kuitenkin tarkoittamaan vain ”maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuutta”. Vastuullisuus edellyttää ruokajärjestelmän globaalien luontokatovaikutusten huomioimista.

Tavoitteena mainitaan, että ”kulutetut elintarvikkeet ovat vuonna 2040 merkittävästi vähäpäästöisempiä”. Tässä tulisi mainita kasviperäisten elintarvikkeiden osuuden kasvattaminen, joka on keskeinen edellytys ruokaketjun ilmastopäästöjen vähentymiselle.

3.4 Strateginen päämäärä: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Ruokastrategiassa mainitaan kansalliset ravitsemussuositukset, mutta mainitsematta jää se, että ravitsemussuositusten mukaan suomalaiset syövät liikaa lihaa ja liian vähän kasviksia. Ravitsemussuositusten mukainen ruokavalio edellyttäisi lihankulutuksen puolittamista. Ravitsemussuositusten mukainen ruokailu vähentäisi yli kolmanneksella ruuantuotannon ilmastovaikutuksia.

Strategiseksi tavoitteeksi on kirjattu, että ”mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy”, ja että ”kuluttajilla on paremmat mahdollisuudet valita lautaselleen kasvipohjaisia tuotteita”. Tavoite on

heikosti muotoiltu. Strategian tavoitteena tulisi olla todellinen muutos lautasilla: eläinperäisen ruoan korvautuminen kasvipohjaisella.

Kehitettäviä valmiuksia koskevia huomioita

4.3 Investointikyvyn vahvistaminen

Vastuullisen ruokastrategian edellytys on siirtymä eläintuotantoon perustuvasta ruokajärjestelmästä kasvipohjaiseen. Siksi kehitettävissä valmiuksissa tulisi huomioida tuottajien tukeminen tässä siirtymässä.

4.5 Hallinto on aktiivinen mahdollistaja

Kestävässä hankintakriteereissä tulee huomioida kasvipohjaisten ruokien ensisijaisuus eläinperäisiin verrattuna.

Helsingissä 20.10.2025

Heidi Kivekäs

toiminnanjohtaja

Animalia

Kivekäs Heidi
Animalia ry